

RAZPRAVE – ČLANKI

Dragica Haramija
Pedagoška fakulteta Maribor

MLADINSKA PROZA DESE MUCK¹

Desa Muck je že nekaj let najbolj brana slovenska avtorica, njena priljubljenost med mladimi bralci pa se kaže tudi v akciji Moja najljubša knjiga, v kateri glasujejo otroci za najbolj priljubljeno knjigo sezone, npr. za serijo Anica je prejela nagrado moja najljubša knjiga kar petkrat zapovrstjo. V oktobru 2008 je zbirka doživela tudi filmane različice; RTV Slovenija v nadaljevanjih predvaja Anice, pri čemer je posamezna nanizanka ena knjižna zgodba. Avtorica je doslej napisala že 23 besedil za otroke in mladostnike. Za knjigo *Lažniva Suzi* je leta 1997 prejela večernico, najpomembnejšo nagrado s področja mladinske književnosti na Slovenskem. Njena mladinska dela so bila na začetku njenega ustvarjanja namenjena mladostnikom, pozneje pa je s serijo knjig o Anici Pivnik dosegla predvsem generacijo bralcev začetnikov. Izdala je tudi dva odmevna romana za odrasle, *Panika* in *Peskovnik Boga Otroka*.

Desa Muck has been the most widely read Slovene author quite for some years; her popularity amongst younger readers is also reflected in the *My Favourite Book* campaign, where children vote for the most popular book of the season. Desa Muck's series *Anica* was the winner five times in a row. In October 2008 the series was even put on the screen as a TV serial. The author has written 23 texts for children and teenagers so far. In 1997 she was the winner of Večernica – the most prestigious award in the field of children's literature in Slovenia – for her book *Lažniva Suzi*. The works from the beginning of her creative period were mostly addressed to teenagers, while the later series of books on Anica Pivnik were specifically dedicated to the generation of beginner readers. She also published two popular novels for grown-ups, *Panika* and *Peskovnik Boga Otroka*.

1 Uvod

Desa Muck se je rodila 29. 8. 1955 v Ljubljani. Po nedokončani srednji šoli se je zaposlila kot varuška predšolskih otrok z motnjami v razvoju. Po letu 1982 je začela nastopati v reklamah, v filmih, napisala je okrog sto ljubezenskih zgodb za revijo *Antena*, sodelovala je s *Pisanim listom*, bila je urednica najstniške revije *Firbec*, nastopala je v zelo gledani nedeljski TV oddaji Zoom. Ima status svobodne

¹ Članek *Mladinska proza Dese Muck* je del poglavja o celotnem avtoričinem ustvarjalnem opusu za otroke in mladino, ki bo objavljeno v monografiji o sodobnih slovenskih mladinskih ustvarjalcih, ki bo izšla v prvi polovici leta 2009 (v založništvu Mariborske knjižnice, revije *Otrok in knjiga*).

umetnice. Leta 1988 je dobila literarno nagrado za mladinsko radijsko igro *Kdo je ubil zmaja*, leta 1992 pa za mladinsko radijsko igro *Radijski škrat Lojze*. Leta 1998 je za knjigo *Lažniva Suzi* prejela večernico, nagrado za najboljšo slovensko mladinsko literarno preteklega leta, leta 2002 pa Levstikovo nagrado za serijo Anica, za katero je prejela tudi častno plaketo IBBY. Piše tudi prozo² in dramati-ko³ za odrasle, dramatično za najstnike in filmske scenarije⁴ za otroke in odrasle, najbolj prepoznavna pa so v literarnem svetu gotovo njena prozna dela za otroke in mladino.⁵ Večkrat je bil ponatisnjen tudi učbenik *Prvi koraki v ekologijo*, ki ga je Desa Muck napisala v soavtorstvu z Mojco Furlan. Mladinska dela Dese Muck so

² Doslej je avtorica izdala dva romana za odrasle: *Panika*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003 (Zbirka Kapučino). Ponatis 2004, 2005, 2006 (Zbirka Žepnice); *Peskovnik boga otroka*. Ljubljana: Sanje, 2006 (in žepna izdaja 2007).

Pri Mohorjevi v Celovcu sta izšli tudi dve zbirki avtoričinih kolumn, in sicer *Pasti življenja* (2005, ponatis 2006) in *Pasti življenja II* (2007).

³ Radijske igre: *Kdo je ubil zmaja*. Ljubljana: RTV, 1989; *Radijski škrat Lojze*. Ljubljana: RTV, Uredništvo igranega programa, 1996.

Komedije: *Neskončno ljubljani moški*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 2005, 2006.

⁴ *Desovila*: osnutek scenarija za otroški celovečerni igrani film, 1984. *Ljubitelj*: sinopsis za celovečerni igrani film, 1987.

⁵ **1993: Pod milim nebom**. Celovec: Mohorjeva založba (Zbirka Pingvin; 1). Ponatis: Celovec: Mohorjeva založba, 1996. Ljubljana: Intelego, 2005. **Blazno resno o seksu: knjiga namigov za najstnike**. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994, 1998. **1995: Blazno resno popolni: knjiga namigov za najstniški bonton, uporabna tudi v našem osončju**. Ljubljana: Mladinska knjiga. **Hči lune**. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Knjigožer). Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, 2005. **1996: Blazno resno zadeti**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Avtor dodatnega besedila: Borut Kožuh. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998. **Kremplin**. Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva založba. Ponatis: Ljubljana: DZS, 2005. **1997: Lažniva Suzi**. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Knjigožer). Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, 2006. **1998: Fonton: priročnik telefoniranja za mularijo**. Ljubljana: Telekom. **Blazno resno slavni**. Ljubljana: Mladinska knjiga. **2000: Blazno resno o šoli**. Ljubljana: Mladinska knjiga. **2001: Anica in materinski dan**. Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. **Anica in grozovitež**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. **Anica in zajček**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Leta 2005 je bil pri Mladinski knjigi izdan tudi istoimenski zvočni CD, pripoveduje Desa Muck. **Čudež v operi**. Ljubljana: Rokus. Ilustracije: Rajko Blaško. **Sama doma**. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjižnica Sinjega galeba; 307). **2002: Anica in Jakob**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Leta 2006 je bil posnet tudi istoimenski CD, pripoveduje Desa Muck. **Anica in športni dan**. Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. **Kakšne barve je svet**. Celovec: Mohorjeva založba. Ilustrirala Branka Schwarz. **2003: Anica in velike skrbi**. Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. **2004: Anica in počitnice**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Leta 2006 je bil posnet tudi istoimenski CD, pripoveduje Desa Muck. **Anica in velika skrivnost**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Leta 2005 je bil posnet tudi istoimenski CD, pripoveduje Desa Muck. **2005: Anica in prva ljubezen**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. **2007: Anica in skrivnostna maska**. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008. **Kokoš velikanka / The giant hen**. Ljubljana: Sodobnost International (Zbirka Spominčice/ Forget-me-nots).

prevedena v hrvaški⁶ in nemški⁷ jezik, odlomek iz dela *Blazno resno zadeti* je uvrščen v angleško antologijo slovenske mladinske književnosti iz leta 2004 (ponatis 2007) *Tales Growing Up into Secrets* (Seriously Stoned), odlomek iz dela *Lažniva Suzi* pa je uvrščen v hrvaško antologiji sodobne slovenske mladinske književnosti z naslovom *Priče izrasle u tajne* (2006). Leta 2007 je izšla dvojezična knjiga (besedilo v slovenščini in angleščini) *Kokoš velikanka*. V članku so predstavljena vsa besedila Dese Muck, ki sodijo v leposlovje (realistične pripovedi, realistični romani in fantastična proza), izpuščena pa so tista avtoričina mladinska dela, ki deloma sodijo na področje informativne literature.

2 Mladinska dela Dese Muck

2.1 Realistične pripovedi

Med krajše realistične pripovedi (povesti) Dese Muck sodi celotna serija besedil, ki je znana pod naslovom *Anica*. Gre za tip ilustriranih knjig, oblikovno prilagojenih bralcem v začetnem bralnem obdobju (prvo triletje osnovne šole), saj je izbrana velika, razločna pisava, ilustracije so barvne, na posamezni strani je največ sedemnajst vrstic besedila. Avtorica ilustracij v celotni seriji je Ana Košir, ki je v likovnem delu knjig ustvarila prepoznaven lik Anice in drugih književnih oseb. Serija je začela izhajati leta 2001, doslej je bilo izdanih deset knjig. Serija *Anica* je bila v akciji *Moja najljubša knjiga* izbrana za zbirko knjig, ki je med mladimi bralci najbolj priljubljena. *Anica* si nabira različne – pozitivne in negativne – izkušnje z ljudmi in dogodki iz svoje okolice: kako premagati strah, kako se upreti nasilnežu, kako premagati žalost ... Predvsem pa je *Anica* dobra deklica, ki svojih prijateljev nikoli ne pusti na cedilu.

Anica in materinski dan (2001), prvo delo iz serije o Anici, natančneje predstavlja književne like, ki se pojavljajo skozi vsa dela: Anico Pivnik, njeno družino (očeta, mamo, starejšo sestro Mojco), prijatelja Jakoba in njegovo družino (oz. očeta in babico, mama mu je že umrla). Nato se razvije naslovna tema, ko *Anica* najprej izprosi od očeta in babice denar za mamino darilo. Z Jakobom kupita čokolado, parfum in kristalni kozarec, potem pa gre vse narobe: čokolada se stopi, parfum se po nesreči razlije, Jakob pa nehote razbije še kozarec. *Anica* ostane skoraj brez darila za mamo (v šoli so izdelali broške iz mavca, a te so se najprej zdele *Anici* premalo bogato darilo). Jakob ji pomaga skuhati kosilo in pospraviti stanovanje, mama je zelo vesela, čeprav kosilo ni najbolj okusno. Dan se vendarle lepo izteče in *Anica* spozna, da imajo mame rade darila, ki jih otroci sami naredijo zanje.

V knjigi *Anica in grozovitež* (2001) je tematiziran strah otroka, ki prvič ostane sam doma, zelo pomembno vlogo pa ima tudi motiv sestrskе ljubezni oz. izkazovanja te ljubezni: *Anica* opazuje, kako ima *Katja* rada mlajšo sestro *Mašo*, kako

⁶ Pri Mozaik knjigi v Zagrebu so izšle: *Anica i sportski dan* (2002), *Anica i Jakov* (2002), *Anica i velike brige* (2003), *Anica i velika tajna* (2004), *Anica na ljetovanju* (2005) ter romani *Lažljiva Suzi* (2001) in *Mjesečeva kći* (2002); *Sama kod kuće* (2004). V Celovcu pri Mohorjevi je izšlo delo *Ku farbu ima svit?* (2002).

⁷ Pri Mohorjevi v Celovcu so v nemščini izšle naslednje knjige: *Welche Farbe hat die Welt?* (2002), *Auf und davon* (2004), *Wahrsinnig ernst über Sex* (1999) in *Kremplin, der unsterbliche Magien* (2005).

jo objame in poljubi. Aničina starejša sestra ni nikoli tako prijazna do Anice, zato je ta precej žalostna, predvideva celo, da je Mojca ne mara.⁸ V Mojci je najbrž za vedno ostalo nekaj ljubosumja na mlajšo sestro. Potem napoči veliki dan, ko Mojca in Anica ostaneta prvič zvečer sami doma, ker gresta starša na koncert. Anici je tesnobno, počuti se osamljeno, čeprav jo v prvih trenutkih, ko s sestro ostaneta sami doma, preveva nepopisno lep občutek: »Zavedala se je, da lahko počne karkoli, ne da bi ji bilo treba vprašati, če sme!« (Muck 2001a: 21). Nato si Anica in Mojca privoščita stvari, ki jih starša ne dovolita: sladoled, čips, grozljivko. Pri slednji pa se zalomi, saj se vanju kmalu zaleze strah. In potem še nekdo – grozovitež – hodi po vrtu, zmanjka elektrike, kar sestri še bolj prestraši ... zato pokličeta policijo. Izkaže se, da je bila grozovitež pravzaprav skrbna babica, ki je deklici nehote prestrašila, ko ju je prišla pogledat.

V delu *Anica in zajček* (2001) se Desa Muck dotakne občutljive teme smrti. Ker otroci smrt težko razumejo, predvsem reverzibilnost, prikaže avtorica smrt hišnega ljubljénčka, ta pa Anici pomaga razumeti tudi človeško smrt. Anica dobi zajčka in se nanj močno naveže že ob prvem stiku. »Sivorjav, puhast, s povešenimi ušesi in najbolj milimi črnimi očesi« (Muck 2001: 14) se ji zdi neskončno lep. A Puh kmalu zboli in ker mu niti veterinar ne more pomagati, umre: »Bil je tak kot prej, ko je bil še živ, le oči mu niso več sijale.« (Muck 2001: 38). Šele ob prebolevanju Puhijeve smrti začne Anica dojemati, kako hudi mora biti prijatelju Jakobu, ki mu je umrla mama, ko je bil star pet let. Takrat se prvič zares z njim pogovarja o mamini smrti, saj prej niti ni vedela, kaj naj mu reče. Jakob jo, kljub svoji veliki bolečini ali pa ravno zaradi nje, tolaži, da »tisti, ki jih imamo radi, nikoli zares ne umrejo. Ker se v mislih lahko vedno pogovarjamo z njimi in si jih predstavljamo.« (Muck 2001: 54). Potem Anica napiše pismo Puhiju, v katerem izpove svojo žalost, kar pripomore k prebolevanju le-te.

Anica in športni dan (2002) je zgodba, ki prikaže dve vrsti otrok: take, ki nepopisno uživajo v športnih dneh, in take, ki jim je športni dan največja šolska mora. Anica sodi med prve, Jakob pa med druge. Dan pred športnim dnevom ji prizna, da ne zna teči, kar se Anici zdi najprej neverjetno, a kmalu ugotovi, da Jakob med tekom spominja »na pikapolonico, ki v prevelikih gozdarjih teče čez gosto blato.« (Muck 2002b: 11) Ker podnevi nikjer ne moreta v miru trenirati, se dogovorita, da bosta vadila ponoči. Zelo ju je strah; zavedata se, da kršita pravila, saj ne bi smela biti zunaj. Najprej se ustrašita psa, nato osamljenega sprehajalca, poženeta se v beg in Jakob tako dobro teče kot še nikoli. Naslednji dan je pripravljen na šolski tek, dobro mu gre, a mu počí gumica na hlačah, zato jih skoraj izgubi. Učenci in učitelji se mu smejióo, a tokrat ne zaradi teka, temveč zaradi nesreče. Anica nato mami zaupa vse o nočnem treningu, psu, ki ju je spremljal, in Jakobovi nesreči. Mama jo potolaži, da bo vse še prav.

Anica in Jakob (2002) odkriva medvrstniško prijateljsko razmerje med naslovnima likoma. Anica in Jakob sta namreč najboljša prijatelja, a se jima nekega dne zalomi: najprej Jakob igra računalniško igríco in se ne zmeni za Anico, ki pride k njemu na obisk, pozneje se situacija obrne, Anica gleda svojo najljubšo oddajo

⁸ Mama poskuša Anici pojasniti, da je bila tudi Mojca navdušena, ko so jo prinesli iz porodnišnice: »Nekaj dni si jo zanimala. Ves čas je hotela biti zraven. Potem pa se je naveličala in rekla: 'Zdaj je pa že en teden pri nas. Dovolj je! Odnesi jo nazaj v porodnišnico.' Bila je še premajhna da bi razumela.« (Muck 2001: 16).

in ignorira Jakoba, ki pride na obisk k njej. Sporečeta se in Anica zatrdi mami: »Za vedno bova skregana! Do smrti!« (Muck 2002a: 26). Izrečeta si besede, ki bolijo, drug drugega se nato izogibata, v bistvu pa oba trpita. Odrasli, ki jima želijo pomagati v premostitvi prepira, niso najbolj uspešni. Anica je na Jakoba celo tako jezna, da uniči njegovo risbo, ki visi na šolski razstavi. Isti dan se spet začne družiti z Jakobom, zato je njena slaba vest ob uničeni risbi še toliko večja, niti povedati mu ne more, kaj je storila. Naslednji dan vsi opazijo uničeno risbo, Anica pa prizna svojo krivdo. Kljub bolečini ji odleže in z Jakobom spet postaneta najboljša prijatelja.

Anica in velike skrbi (2003) upoveduje pomembno temo medvrstniškega nasilja, Desa Muck v njem poskuša nagovoriti otroke, da je potrebno o nasilju in nasilnežih takoj povedati odraslim. Anici in njenim prijateljem, Jakobu, Metki in Helenci, pa tudi drugim otrokom, namreč Brenclju ne bi mogel tako dolgo groziti in jim jemati denar, če bi staršem in učiteljem povedali o njegovem izsiljevanju. Anica se Brenclju najprej zoperstavi, čeprav jo drugi otroci svarijo, da je res nevaren, a potem postane strah tudi njo in tako tudi ona postane žrtev izsiljevalca. Ko nekega dne babica ne najde Jakoba, je Anica prepričana, da mu je Brenclju kaj storil, zato pove staršem, kaj se dogaja. Zgodba se za Anico in njene prijatelje srečno izteče: Brenclju poskušajo pomagati odgovorne osebe, v šoli ga učitelji ves čas nadzorujejo in pazijo na druge učence, starši so postali pozorni na nasilje. Pokaže se, da majhni otroci res ne morejo sami rešiti vseh svojih stisk, odrasli pa morajo biti pozornejši, da ne bi spregledali nasilja nad njihovimi otroki.

V delu *Anica in počitnice* (2004) je Anica Pivnik stara osem let in se s svojo družino, z očetom, mamo in starejšo sestro Mojco, ter s prijateljem Jakobom odpravlja na morje. Kot ponavadi si pripravi na kupe stvari, ki naj bi jih nujno potrebovala, saj »nikoli ne veš, kdaj ti bo kaj prišlo prav« (Muck 2005a: 7). Ko zagleda morje, na nujne reči, ki jih seveda nima s seboj, pozabi, saj sta voda in sonce kar dovolj za prave počitnice. Vse pa vendarle ne gre tako gladko: Jakob se noče sleči, ker se boji sončnih opeklin, ko pa ga Anica in njeni domači le prepričajo, da gre z njo v vodo, ju ves popoldan ni iz morja. Jakob je nato res opečen, pa še vnetje srednjega ušesa ga muči. K sreči bolezen kmalu mine in Jakob spet sme na plažo. Ko kasneje gredo še v lunapark, pa se Jakob in Anica izgubita. Mlado dekle ju pelje na policijsko postajo, kjer so že Aničini starši, in vse se uredi. Po vrnitvi domov Anica, varno spravljena v svoji postelji, komentira: »Toliko vsega se je zgodilo na teh počitnicah ... Zdi se mi, kot bi trajale sto let!« (Muck 2005a: 61).

Anica in velika skrivnost (2004) je delo, v katerem avtorica zelo tenkočutno opisuje skrivnost Božička. Anica je precej jezna, kadar jo starejši odpravijo z odgovorom: »Veš, Anica, vsega pa tudi ne moreš vedeti. So stvari na svetu, ki pač niso za otroke. Ko boš velika, boš razumela.« (Muck 2004: 32–33). Tretješolka Špela je v šoli rekla, da Božička ni, a Jakob in Anica sta ugotovila, da je, le tega ne razumeta, zakaj je Božiček tako krivičen, da revnim otrokom prinese manjša darila ali pa sploh nič, čeprav so pridni. Ko Anica ugotovi, da bo ta krivica doletela tudi sošolko Marico, se z Jakobom odločita, da ji bosta kupila darilo. Skrivaj ga nastavita pred njena domača vrata. Marica, ki je vedno dobivala darila le od Božička na javni proslavi, je naslednji dan žarečih lic pripovedovala, da je videla, kako ji je Božiček prinesel darilo domov. Anica in Jakob sta vedela, da svoje skrivnosti ne smeta izdati. Anici je njen globoki čut za socialno pravičnost pomagal do zelo pomembnega spoznanja: »In veš, mami, zdaj vem, zakaj Božiček ne obdaruje

vseh otrok enako. /.../ To stori zaradi nas, drugih, ki imamo vsega dovolj. Da to opazimo.« (Muck 2004: 60–61).

Delo *Anica in prva ljubezen* (2005) je postavljeno v ruralno okolje: med počitnicami gre Anica k sorodnikom na kmetijo, kar ji najprej ni pogodu, ker se ne bo mogla igrati s prijateljem Jakobom. Tudi ob prihodu k stricu Marjanu in teti Mici se zmrduje, še posebej, ker jo teta kliče Ančka, stric pa ji napove, da bo pomagala pri delu: »Anica se je dokončno odločila, da strica Marjana ne bo marala. Delala pa že ne bo! Saj so vendar počitnice.« (Muck 2005b: 14). A počitnice se obrnejo v zabavnejšo smer, ko se spoprijateljji s sestričnima, sosedovim Blažem in drugimi vaškimi otroki. Teden kar prehitro mine in na poti domov Anica hiti pripovedovati o dogodivščinah na kmetiji, o novih prijateljih; razmišlja o vsem, kar se ji je zgodilo, in potem mami pove, da se bo poročila z Blažem, kajti kadar razmišlja o njem, je hkrati srečna in žalostna. Mama ji odvrne: »Oh, Anica. Veš, da si prvič v življenju zaljubljena?« (Muck 2005b: 63).

Anica in skrivnostna maska (2007) je (doslej) zadnje delo iz serije o Anici. Anica Pivnik ima sicer rada pustovanje (za razliko od Jakoba, ki se pustnih mask boji, zato se nikoli ne našemi), a ker se njen oče vsako leto obleče v čudno pustno šemo, se ga Anica sramuje in zato ne mara pustovanj. Najbolj jo boli to, da je očetova maska drugim smešna in Anice ne razumejo, zakaj se pritožuje nad očetovimi norčijami. Ko se spet bliža pust, se Anica odloči, da bo »zbolela«, čeprav ima imeniten kostum morske deklice. Večer pred pustnim karnevalom zaupa mami svojo otroško stisko, naslednji dan odide s prijateljicami naokrog, a vseeno malce pogreša očeta, ki da je zbolel in ga sploh ni na spregled. Na karnevalu se ustraši kurentov, takrat pa jo reši prelep zlati princ, za katerega se izkaže, da je njen oče. Vse dopoldne sta očka in mamica pripravljala kostum za princa: »Tistega, ki sem ga imel že pripravljenega, res nisem mogel obleči. /.../ Oblekel ga bom, ko boš malo starejša in ti ne bodo hodile po glavi samo princeske, princi in morske deklice.« (Muck 2007b: 60). Šele ko bo Anica malo zrasla, bo njen očka pohojeni pajek.

2.2 Realistični romani

Avanturistična pripoved Dese Muck *Pod milim nebom* (1993) je prvoosebna pripoved glavne književne osebe Vlaste Korošec, učenke 6. c razreda. Na začetku je avtoričino⁹ posvetilo, temu sledi predgovor, ki vsebuje Vlastino razmišljanje o pisanju knjig. Zgodba je napisana v sintetični pripovedni tehniki. V pripovedi je veliko dialogov, ki natančno prikazuje glavno temo: beg od doma. Prvoosebna pripovedovalka Vlasta se odloči, da bo pobegnila od doma v Ameriko, kjer bo uspela kot pisateljica in igralka. Za svoj podvig pridobi tudi sošolko in prijateljico Tajjo. Dekleti skujeta načrt, da se bosta v Kopru kot slepi potnici vkrcali na čezoceansko ladjo, vendar kmalu ugotovita, da okoliščine na begu niso tako enostavne, kot sta si predstavljali. V Piranu spoznata tri klošarje, ki se jima zdijo krasni, svobodni ljudje. Ko morata plačati njihov zapitek in ostaneta brez denarja, si želita le še

⁹ »Ljuba moja Zala!

Ko sem pisala to knjigo, si bila še čisto majhen dojenček in zelo sem si želela, da ne bi nikoli ušla od doma, ko zrasteš. Če te pa že bo odneslo na potep po svetu, me, prosim, vzemi s sabo,

tvoja mami« (1993: 4).

domov, a si ne upata, ker jima je eden od klošarjev rekel, da vse begavčke zaprejo v popravne domove. Zdaj ne bežita več zaradi bogate ameriške kariere, ampak zaradi strahu pred kaznijo za svoj pobeg. Pred seboj imata en sam cilj: čim prej priti do Reke, kjer je več čezoceanskih ladij za pot v Ameriko. Lovi ju policija, zato se ves čas skrivata. Pripešačita do zapuščene vasice nad Porečem in se odločita, da se bosta tam nekaj časa skrivali. Po naključju se v eni izmed zapuščenih hiš že skrivata begavčka Marjan in Rudi, trinajstletna dečka z Jesenic. V dveh retrospektivnih vložkih povesta svoji tragični zgodbi. Spoprijateljijo se, zaslediti je tudi motiv prve ljubezni med Vlasto in Rudijem ter med Tajom in Marjanom. Dogovorijo se, da bodo najprej skupaj odpotovali v Grčijo, kamor sta bila namenjena dečka, ko pa bodo zaslužili dovolj denarja, se bodo vsi štirje odpeljali v Ameriko. Razplet je zelo hiter: zmanjka jim hrane, in ker predvidevajo, da policija išče dva dečka in dve deklici, se odločijo, da bodo šli po nakupih v parih. V Poreč se odpravita Vlasta in Rudi. Vlasta piše domov razglednico in po žigu na njej policisti hitro ugotovijo, kje se otroci skrivajo. Konec je nesrečno-srečen: Rudi gre živeti k babici, ker ga starša ne marata, Marjan gre v dom, Tajom prepišejo na drugo osnovno šolo, da se ne bi več družila z Vlasto, do Vlaste pa sta starša zelo popustljiva, saj jima je žal, da se nista bolj zanimala za hčer. Med jezikovnimi posebnostmi je v ospredju uporaba slenga, pogoste so fraze (biti čisto iz sebe, ostati v glavi), paradoksi in zamolki. Pomemben element je tudi situacijska komika,¹⁰ ki je zelo pogosta kljub resni temi književnega dela. Prvoosebna pripovedovalka obdrži humorno noto tudi v najbolj kočljivih situacijah. Ena takih je gotovo policistovo zasliševanje, kdo ju je nagovoril k pobegu in jima pri tem pomagal. Vlasta mu potrpežljivo odgovarja:

»Oh, to so bili Mark Twain, pa France Bevk, Fran Milčinski ... sem hitela vestno naštevati svoje idejne voditelje, človek pa si je skrbno zapisoval njihova imena. Marka Twaina sem mu morala še posebej črkovati.« (Muck 1993: 92).

Verjetnostna motivacija bega od doma je prikazana v slikovno-scenični perspektivi. Književni prostor se nenehno menjuje (Ljubljana, Koper, Piran, Portorož, Savudrija, Poreč, zapuščena vas nad Porečem), književni čas pa je zgoščen na tri tedne (druga polovica maja in prvi teden junija). Čeprav sodi književno delo *Pod milim nebom* med avanturistična književna dela,¹¹ se vendarle zdi, da nevsiljivo

¹⁰ Vlasta se najprej zaljubi v Marjana, nato v Rudija, vendar je rezultat obakrat enak: »Vse se je ujemalo: pospešeno bitje srca, vročica v licih, težave z govorjenjem in slaba koncentracija, zastoj v dihanju, stalna potreba po njegovi bližini, suha usta ... Vse točno tako kakor v knjigi Kaj mora dekle vedeti o sebi. Razburila sem se. No, zdaj pa še to. Menda ne bom zdaj kar zaljubljena hodila okrog!« (1993: 74).

¹¹ Lilijana Burcer pravi, da roman *Pod milim nebom* »ni klasičen primer pustolovskega romana, ampak vsebuje med seboj prepletajoče se primese kriminalne pripovedi, pretirane romantičnosti in robinzonade, ki jih pripenja na ogrodje okvirno pustolovske pripovedi.« (Burcer 1999: 33). V romanu je žanrski sinkretizem sicer moč zaznati, a se ta ne pojavlja v naštetih žanrih, saj imajo le-ti v osnovi drugačna izhodišča, kot jih uporabi v romanu Desa Muck. Temelj kriminalke ni v skrivanju, robinzonada ne govori le o preživetju, temveč je njen književni prostor otok, ki sam po sebi nosi ekstremne okoliščine za preživetje, romantičnost pa, upoštevajoč Vlastina leta, ni pretirana. Avtorica v istem članku poudarja tudi parodično medbesedilnost (predvsem v navezavi z Vlastinim omenjanjem vzornikov), ki pa jo lahko razumemo bolj kot parodijo na policista in ne na Vlasto. Glavna dekliška lika tudi ne čutita neugodja zaradi svoje spolne determiniranosti, čeprav je res, da v avanturistični književnosti vendarle nosijo glavno vlogo deški liki.

in predvsem nemoralizirajoče poskuša najstnikom prikazati stiske, ki jih povzroči beg od doma. Begavčki se ne izognejo težavam, temveč si z begom nakopljejo še nove, ki jih prej niso poznali, npr. razpad prijateljstva.

Hči lune (1995) je ljubezenski mladinski roman, ki poteka skozi dve vzporedni zgodbi: Lučkino realistično zgodbo o povprečnem najstniškem življenju in njeno izmišljeno/izsanjano zgodbo (morebiti celo bodoči roman), v kateri nastopa kot Lucijana Asterija. Zgodbi sta ločeni po grafični podobi, tako da je bralcu popolnoma jasno, v kateri sferi romana se giblje. Ob teh dveh prepletenih vzporednih zgodbah pa izstopajo še Lučkini monologi z luno, čeprav ona sama zase pravi, da se z luno pogovarja: »Bilo ji je sedem let, ko neko noč ni mogla zaspati. Dolgo je strmela v bleđi, materinski obraz lune in nenadoma je v sebi zaslišala njen glas. /.../ In tako sta se začeli pogovarjati.« (Muck 1995: 6), kar pojasnjuje tudi naslov romana. Hči lune se morebiti še bolj počuti zato, ker je posvojenka, česar njena krušna starša sploh ne skrivata, saj sta na Lučko zelo ponosna in celo pravita: »Ne verjameva, da bi nama uspelo spraviti skupaj tako srčkanega otroka, tudi če bi ga lahko!« (Muck 1995: 6). Lučka pa se, kot je to pri vseh petnajstletnicah pač v navadi, kuja, se z njima ne strinja, sama sebi se zdi grda in ima na splošno precej nizko samopodobo ... Niz dogodkov – Luciji se zdijo seveda usodni – se odvije v relativno kratkem času, in sicer od zadnjega dneva pouka v osnovni šoli do deset dni pred koncem počitnic in vstopom v prvi letnik gimnazije. Književni prostor je najprej Ljubljana, kjer Lučka živi s svojo družino, nato vasica na Dolenjskem, kjer dekle preživlja počitnice pri Omi. Lučka se že prvi dan, ko pride na počitnice, sporeče s sosedovim Binetom, kar je že nekako ritual, saj že vzdevek, s katerim jo kliče Bine, nakazuje njuno ne preveč prijateljsko razmerje: »Ime Besna glista je imelo enak učinek kot pred desetimi leti.« (Muck 1995: 18). Lučki je Bine zoprn, zdi se ji grd, meni, da se ne zna se vesti ... skratka pripíše mu same negativne lastnosti, povzdiguje pa Krištofove vrline, saj je vanj zaljubljena. Tudi Krištof, dve leti je starejši od Lučke, pride na počitnice k sorodnikom (ti imajo vikend blizu Lučkine Ome), a ga začne Lucija spoznavati v drugačni luči. Ves čas romana je v ospredju dvojnost Krištofove podobe: njegova popolnost v Lučkinih zaljubljenih očeh in njegovo dejansko narcistično in egoistično ravnanje. Čeprav gre Krištof z Lučko do izvira zaljubljenec in tam celo spi je nekaj požirkov vode,¹² se potem začnejo stvari naglo obračati: kmalu po (za Lučko zoprnem) poljubu se odpravita proti domu, se izgubita, pridivja neurje ... Najdeta ju Blaž in Krištofova sestrična, še pred tem pa doživi Lučka Krištofovo zmerjanje in poniževanje. Takrat tudi ona ugotovi, da nekaj ni prav:

»Lučka je molčala. Tiho je ždela poleg njega in opazovala, kako se njena ljubezen spreminja v nekaj trdega, kar bo treba čim prej izpljuniti, da je ne bo več oviralo pri požiranju sline.« (Muck 1995: 71).

Posebno srhljiv efekt umiranja Lučkine ljubezni doseže avtorica čez nekaj odstavkov (prav tako str. 71) s ponovitvijo prve citirane povedi in stopnjevanjem spoznanja, da je resnični Krištof pravzaprav povsem drugačen od tistega, ki si ga je naslikala v svoji zaljubljeni glavi. Čeprav skorajda ni večnih najstniških ljubezni, je Lučkino spoznanje trpko. Stvari pa se vendarle uredijo tako, da je konec srečen:

¹² Torej zgodi se vse tako, kot pravi povedka, da obstaja »izvir zaljubljenec, in če dva ob polni luni pijeta vodo iz njega, ostaneta skupaj do smrti ...« (Muck 1995: 65).

Bine, ki ga je imela Lucija ves čas pred nosom, začne v njenih očeh rasti in ko je bila »sestavljanka v njeni glavi končana« (Muck 1995: 86), postane Luciji jasno, da je bila najbrž že vse življenje zaljubljena v Bineta. Zgodba se konča z njunim prvim poljubom in seveda se je v fiktivni zgodbi Lucijana srečala z resnično ljubeznijo.

Lažniva Suzi (1997), z večernico nagrajeni roman, ima že v naslovu izpostavljeno temo: Suzine laži, s katerimi se vedno bolj zapleta. Zgodba se začne približno mesec dni pred koncem Suzinega osnovnošolskega šolanja, njen učni uspeh je porazen, nima delovnih navad, njena velika ljubezen, sošolec Zoran, je zaljubljen v drugo sošolko ... skratka vse je narobe. Analitični del zgodbe razkrije, kako se Suzi sploh znajde v tako katastrofalnem položaju. Na začetku sedmega razreda (opisana je še osemletna osnovna šola), torej manj kot dve leti nazaj, se je Suzi prešolala na osnovno šolo, ki jo trenutno obiskuje. Da bi zbudila pozornost sošolcev, začne lagati o svojem življenju: o bogastvu (v resnici živijo v majhnem stanovanju brez kopalnice), o pomembnosti in karieri svojih staršev (v resnici sta starša manj izobražena in opravljata slabo plačane poklice), o fantu in svojih spolnih izkušnjah (v resnici nima fanta in ne spolnih izkušenj) ... Sošolka jo (po naključju) razkrinka in od takrat je Suzi izločena. Sledi še nespametna izguba nedolžnosti, strah pred nosečnostjo, prvi obisk pri ginekologu in potrditev, da ni noseča. V srednji šoli, kjer Suzi nihče ne pozna, začetek pouka obeleži z dobrimi sklepi ali načrtom novega življenja,¹³ ki se ji ga nekaj časa celo uspe držati. Tragikomična je tudi njena ljubezen z Matjažem, ki pa zaradi Suzinih laži razpade, in to ravno na dan, ko ji umre oče. Žalostna, osramočena in osamljena vidi rešitev v samomoru. Pravočasno jo najde mama, Suzi pa nato veliko razmišlja o življenju, sestavlja koščke, se pogovarja s terapevtom. Zgodba se zaključí julija, ko pride Suzi iz bolnišnice in se ji sredi stare Ljubljane naenkrat zazdi življenje lepo: z Matjažem sta prijatelja, kljub dolgemu izostanku od pouka ima le en popravni izpit, njena gledališka skupina je dosegla drugo mesto. V tistem trenutku pristopi k njej bodoči študent Peter in jo vpraša, kako se pride do študentskega naselja. Predstavi se mu kot Glorija, ki laže: »Suzi je živahno poskakovala poleg visokega fanta, ki jo je začaran opazoval, in prostodušno, z užitkom lagala.« (Muck 1997: 133). Morda pa bo nekoč uresničila vse svoje laži. V utemeljitvi ob podelitvi večernice za leto 1997 je žirija zapisala:

»V romanu *Lažniva Suzi* je novost tako glede na avtoričin dosedanji opus kot glede na mladinsko literaturo v celoti ta, da prikaže tudi temnejše, resne plati odraščanja. Nekateri motivi sodijo skoraj med 'tabuje' v mladinski književnosti: alkoholizem v družini, socialna beda, izguba nedolžnosti.« (Večernica za leto 1997: 94).

Res je roman načenjal vprašanja, ki so se v slovenski mladinski literaturi ob koncu drugega tisočletja komajda začela pojavljati; za tem delom je nastala množica socialno-psiholoških romanov, s katerimi doseže mladinska literatura detabuizacijo. Suzi je natančno izrisan lik, postavljen v realno mestno okolje, ki zaradi nevzdržnih socialnih razmer in odtujenega odnosa med družinskimi člani, beži v laži, te pa se izkažejo kot njena največja težava.

Sama doma (2001) je kriminalka, ki se pravzaprav zgodi po naključju. Zaplet nastopi, ko ostane petnajstletna Laura sama doma, kar je izraženo že v naslovu.

¹³ »1. Nikoli in pod nobenim pogojem ne bo več lagala. /.../ 2. Ne bo si poskušala pridobiti prijateljev s podkupovanjem. /.../ 3. Vse šolske obveznosti bo opravljala sproti. /.../ 4. Ne bo poskušala opozarjati nase.« (Muck 1997: 80).

Na njen dom pripelje sošolka veliko neznanih ljudi, ki si naredijo zabavo (na katero seveda niso povabljeni in ki naj je ne bi bilo). Ko neznanci končno zapustijo hišo, presenečenj še ni konec: v hišo se zatečeta pobegla kaznjenca Lado in Djuro, ki sta na begu pred policijo. Da bi se počutila varneje, vzameta Lauro kot talko s seboj na beg. Nekaj časa se kaznjenca uspešno skrivata, nato policija Laurino ugrabitev pozitivno razreši. Zgradba dela je sintetična, pred vsakim poglavjem je dodana točna ura dogodka. Književni čas je kratek, saj se celotna zgodba odvije od četrtka (od 18.30) do nedelje (ob 14.48). Književni prostor je najprej Ljubljana (Laurina hiša), nato Primorska (beg).

2.3 Fantastična proza

Čeprav je Desa Muck najbolj znana po realistični pisavi, je napisala tudi tri besedila z neresničnostno motivacijo, ki pa po svojih značilnostih sodijo vsaka v drugo književno vrsto. Med kratka iracionalna besedila sodita pravljica *Kakšne barve je svet* in sodobna povedka *Kokoška velikanka*, med daljša fantastična besedila pa *Kremplin*.

Kakšne barve je svet (2002) je pravljica o dveh krtkih. Peter in Rozi si priskrbita očala, s katerimi lahko gledata na zemlji. Čeprav ju mama svari, da so krti ustvarjeni za življenje v rovih pod zemljo, se iz radovednosti odpravita na površje. Srečata kravo, ovce, prašiča, kokoš, konje, gosi, mačko. Živali se prepirajo, kakšne barve je svet. Vsaka žival vidi druge barve, zato sta krtka zmedena. Kokoš vztraja, da morata krtka delati, če želita živeti med njimi; ker že dolgo nista nič jedla, omagata, kokoš pa se izkaže, saj jima prinese črve in ju nasiti. Krtka srečata tudi živalske samce, ki jih napačno imenujeta (besedna komika): oven – ovčar, kozel – kozjek, bik – kravjak, prašič – svinčnik, petelin – kurjek. Po vrnitvi domov obljubita, da ne bosta šla nikoli več na površje, a zvečer se že pogovarjata, kako lep je svet v barvah, čeprav je lepa tudi tema.

Kokoš velikanka (2007) je bila velika kot Šmarna gora, ime ji je bilo Mimi in živela je v tistih časih, ko je bilo vse še zelo veliko (na primer kokoši so bile večje od dinozavrov). Z ljudmi se je kar dobro razumela, saj so bili tudi oni dobri do nje: hranili so jo z velikanskimi praprotnimi semeni, rešili so jo, ko se je zataknila pri vhodu v Postojnsko jamo ... Mimi jim je v zameno preorala travnike in s krepeljci rahljala zemljo. Ko pa je Mimi izlegla jajce, so si ga hoteli ljudje prilastiti, velikanska kokoš se s tem nikakor ni strinjala. Iz jajca je pričivkal velik piščanec in ker ga je hotela kokoška obvarovati pred ljudmi, sta pobegnili. Potem je nastopila ledena doba, ljudje so se prepirali za zemljo, kot to »počnejo še danes marsikje na svetu. Oblika dežele Slovenije je zavoljo tega vedno bolj spominjala na podobo bežeče kokoši in je še danes taka.« (Muck 2007a). Kadar besedilo opisuje nekaj resničnega – v tem primeru je to oblika naše države, omenjeni so tudi resnični kraji, na primer Cerkniško jezero, Postojnska jama – vse druge stvari pa so izmišljene, ga uvrščamo med povedke. *Kokoš velikanka* je v isti knjigi prevedena tudi v angleščino, prevedla jo je Erica Johnson Debeljak, naslov dela je *The giant hen*. Delo je izšlo kot ilustrirana knjiga, ilustracije sta prispevala Polona Kunaver Ličen in David Ličen.

Romantična grozljivka *Kremplin* (1996) po besedah Igorja Saksida »sodi brez dvoma po snovi in obliki med pomembnejše dosežke slovenske mladinske proze« (Saksida 2001: 451). V delu gre za preplet različnih žanrov (žanrski sinkretizem),

v ospredju pa so vendarle značilnosti grozljivega romana. Desa Muck v *Kremplinu* ohranja celo enega izmed najpogostejših motivov gotskega romana kot podtipa grozljivega romana, to je nesmrtnost. Na nesmrtnost se navezujejo vse druge tipične lastnosti:

» V gotskem romanu ima dominanten položaj fabula, njej se podreajo vse ostale prvine besedila. /.../ Gotski roman potrebuje za svojo moralno shemo – boj med dobrim in zlim – močno kontrastne like.« (Bogataj-Gradišnik 1001: 30)¹⁴

Zgodba o Kremplinu, naslovnem liku romana, se začne in medias res: v sodobnosti je Kremplin izganjalec duhov in zlih sil. Na pomoč ga pokliče gospa Petek, saj se njej in slepemu dvanajstletnemu sinu Darijanu začnejo dogajati same čudne stvari (okvara avtobusa, s katerim se pelje Darijan, njegov padec po stopnicah, izginotje albuma z družinskimi fotografijami, mami se dogaja skrivnostno boleče zbadanje po rokah ...). Gospa Petek najde v časopisu Kremplinov mali oglas, ga pokliče po telefonu in tako se prepletejo življenja Kremplina, Darijana in njegove mame. Že na prvem obisku pri Petkovih začne Kremplin razlagati svojo življenjsko zgodbo in pripoveduje jo do konca romana. Zgodbi iz sedanosti in preteklosti se ves čas tako prepletata, da tvorita celoto. Kremplin pripoveduje o Evelin, o njenih prevarah in njegovem hrepenenju po njej. Gotska zgodba se na mestu, ko začne Kremplin razlagati o svojem prvem stiku z eliksirjem mladosti, prevesi v vampirsko zgodbo: Kremplin in Evelin se znajdeti v gradu, kjer živijo Sinuhe, njegova žena in hči. Z eliksirjem življenja, ki ga morajo zaužiti vsakih sto petdeset let, so preživeli že od davnih Teb.¹⁵ V času srednjega veka, ko se Kremplin rodi, se odločijo, da ne bodo več živeli, ker razpadajo (Ob eliksirju morajo nujno piti še človeško kri, ker se jim drugače njihova lastna preveč strjuje. Podložniki jim tudi sicer večinoma služijo zgolj kot delovna sila za preživetje: upravljajo njihovo gospodarstvo, saj Sinuhe in njegova družina zaradi razpadanja pri živem telesu ne morejo delati). Sinuhejeva hči Gise se zaljubi v Kremplina, zato mu podari najpomembnejše znanje: nauči ga brati.¹⁶ Vendar Kremplin o Sinuheju ugotavlja:

¹⁴ Zavedamo se, da so gotski romani nastajali v Angliji v obdobju med leti 1764 in 1820, vendar je precej značilnosti gotskega romana najti ravno v *Kremplinu*: »Gotska zgodba je sestavljena iz dveh plasti. Eno sestavljajo dogodki, ki so sicer nenavadni, vendar ne čudežni. /.../ Posebnost gotskega romana pa je tista plast, iz katere posegajo v dogajanje nadnaravne sile in dogodki. Poleg prikazni, demonov, vampirjev in stikov z onostranstvom, sodijo v to območje tudi magija in razne psevdoznanstvene praktike, kakor so alkimija in druge okultne vede, ter predmeti kakor čudežno ogledalo, kamen modrijanov, eliksir nesmrtnosti itn.« (Bogataj-Gradišnik 1991: 40).

¹⁵ Iz Teb zbežijo v Rim, nato v Bizanc, od tam proti severu Evrope, kjer so v različnih mestih ostali največ po dvajset let, nato so se vselili v Krvoseški grad, kjer jih spozna Kremplin. Povsod so zaradi svoje drugačnosti začeli zbujati pozornost, na Krvoseškem gradu pa jih vsi pustijo pri miru (tu gre za še eno vzporedno zgodbo, ki govori o kruti grofici in njenem očetu).

¹⁶ Kljub temu da Kremplin sovraži učenje in Gise, oboje tudi globoko občuduje: »Govorila je, kakor da bi poznala moje srce. Najbolj me je prizadelo, kadar se je posmehovala mojemu neznanju. Ona je namreč ogromno vedela. Verjetno je vedela vse, kar se je v tistem času dalo vedeti na tem svetu, in sumil sem jo, da ve celo več kakor njen oče.« (Muck 1996: 79). Pretresljiv dokaz Gisine ljubezni do Kremplina je njeno pismo, v katerem mu izpove svoja najgloblja čustva (Muck 1996: 104–105).

»Zdelo se mi je smešno, da je potreboval tri tisoč petsto let, da je spoznal o ljudeh tisto, kar sem jaz že pri enajstih vedel mnogo bolje. Da so ljudje muhasti, zavistni in površni in da je edina stvar, ki jo resnično ljubijo – denar in oblast. Lahko tudi v nasprotnem vrstnem redu.« (Muck 1996b: 78).

Najraje od vsega je Kremlin s Sinuhejem, ki nanj prenaša znanje o zdravilstvu, svojih izumih in še o marsičem. Kremlin ugotavlja, da še ni videl človeka, ki bi si tako strastno želel živeti. (Muck 1996b: 84). Sinuhe in njegova žena umreta v napadu na grad, pred tem pa Sinuhe prosi Kremplina, naj skrbi za njegovo hčer. Nauči ga postopka za ohranjanje življenja, imenovanega *preporod*. Ta postopek izvede tudi na Kremplinu. Bežeče zajamejo sovražniki in Gise se žrtvuje za Kremplina: zamenja ga v ječi, ker ve, da je njeno življenje brez staršev in z razpadajočim trupom ničvredno. Kremlin in drugi se naselijo v Ameriki, pri šestindvajsetih letih se Kremlin zaljubi v deset let mlajšo Evelino, ki mu pravi: »Vedno boš samo moj! Vzela ti bom srce in nikoli več ga ne boš dobil nazaj!« (Muck 1996b: 107). Evelina je edina, ki ji Kremlin da eliksir (na poročno noč) in jo pripelje iz svojega časa, vsi drugi umrejo naravne smrti in ne poznajo Kremplinove skrivnosti. Ko bi morala Evelin vzeti eliksir tretjič, ji ga Kremlin ne da, ker ga Evelina ne prepriča več, spoznal je namreč vso njeno zlobo. Kremlin se prostovoljno odloči, da je tristo let življenja dovolj. Zgodba se zaključi v sodobnosti: Kremlin pred svojo smrtjo izroči eliksir in navodila za uporabo Darijanu, prepusti mu odločitev o tej možnosti podaljševanja življenja.

Kremlin ima tipično zgradbo gotskega romana tudi s stališča časovne perspektive, v »kateri je sedanje dogajanje nasledek krivde ali skrivnosti iz preteklosti. Zato je v časovnem obrazcu kronološki potek dogodkov pretrgan z retrospektivno zgodbo.« (Bogataj-Gradišnik 1991: 50). Roman-uganka, ki se razkriva v sedanjosti, a skozi zgodbo iz preteklosti pokaže svojo celotno sliko šele ob koncu zgodbe. V primeru zgodbe o Kremplinu pa je tudi konec odprt.

3 Sklep

Desa Muck je začela svojo pisateljsko pot v mladinski literaturi s tremi deklisškimi romani: *Pod milim nebom*, *Hči lune* in *Lažniva Suzi*. V vseh treh romanih je glavni literarni lik najstnica, ki v občutljivem obdobju odraščanja išče pot v odraslost, a se iskanje pogosto izgubi v stranpoteh: v prvem delu je to beg od doma, v drugem romantiziranje zaljubljenosti (a tudi z bolečimi spoznanji o njej), v tretjem pa zatekanje v laž. Literarnim likom uspe premostiti težave, zato se zgodbe precej srečno razpletejo. Zelo podoben postopek upovedovanja uporabi avtorica tudi v mladinski kriminalki *Sama doma*. Sledi serija *Blazno resno ...*, ki obsega pet knjig, v katerih Desa Muck na zelo inovativen način s prepletanjem informativnega in umetnostnega besedila podaja mladostnikom nevsiljene rešitve ali vsaj odgovore na pomembna vprašanja v obdobju odraščanja. Tema posamezne knjige je izražena že v naslovu, vsako delo pa ima več kratkih poglavij, v katerih avtorica postavi v ospredje posamezne motive. V literarnem delu zgodb so glavni literarni liki najstniki, ki se z naslovno temo srečujejo v občutljivem obdobju odraščanja, zato je logično prepletanje pripovedne in izpovedne literarne perspektive, obe pa vsebujeta komične elemente, ki bistveno blažijo resnost izbrane teme. Motivacija v književnih delih je realistična, od sheme odstopa le delo *Blazno resno popolni*,

v katerem uvede avtorica iracionalni književni lik Nezemljana. Med informativno literaturo se je avtorica posvetila še primernemu vedenju ob telefoniranju (*Fon-ton*) ter razumevanju opere in njenega dogajanja, ki ga je opisala skozi pravljlično perspektivo, zato je besedilo primerno že za predšolske otroke (*Čudež v operi*). Pravljičica *Kakšne barve je svet* se ukvarja z drugačnostjo, *Kokoš velikanka* pa je besedilo, ki izrablja formo povedke, s pomočjo katere avtorica na simpatičen način pojasnjuje obliko naše države. Največjo inovativnost je pokazala Desa Muck v delu *Kremlin*, v katerem skozi formo gotskega romana dosega hkrati grozljivost in privlačnost Kremplinovga življenja. V zadnjih letih avtoričinega ustvarjanja je opazen premik od najstniške k otroški literaturi, saj je že leta 2001 začela nastajati serija del o Anici Pivnik. Ta serija z naslovom *Anica* je v slovenskem knjižnem prostoru edina serija, namenjena otrokom med šestim in devetim letom starosti. Serija je domišljena, značaji književnih likov so natančno izrisani, jezikovni spekter je prilagojen potencialnim bralcem/poslušalcem. Serija desetih del o Anici Pivnik ima skupno podobo: gre za ilustrirane knjige manjšega formata, v katerih so tudi tiskarske možnosti (veliko barvnih ilustracij, tudi celostranskih, velikost črk je primerna, malo vrstic na eni strani) dobro prilagojene otrokom v bralnem razvoju začetnega opismenjevanja, saj so knjige s stališča izbora in velikosti pisave zelo lahko berljive. Avtorica se v seriji ukvarja s temami, ki naj bi se dotaknile vsakega otroka v začetnem obdobju šolanja. Anica Pivnik je stara osem let, kar je povedano na začetku vsake knjige. Anica, Jakob in njuni družini nastopajo v vseh desetih knjigah, drugi liki so epizodni (večinoma so omenjeni v eni knjigi, izjemi sta Aničini sošolki Metka in Helenca, pojavljata se v več delih, čeprav tudi onidve nimata pomembne vloge). Anica Pivnik je zelo natančno opisana, ob posameznih dogodkih skozi celotno serijo pa bralec spoznava njene karakternih lastnosti: je poštena, dobra, pravična, sočutna ... Čeprav je včasih prikazana tudi kakšna njena negativna lastnost (zamerljivost, prepirljivost), ima bistveno več pozitivnih kot negativnih lastnosti. Anica ima poseben čut za različne stiske in težave, ki jih sama ali s pomočjo odraslih vedno pozitivno razreši. Serija Anica je postavljena v družinsko in šolsko okolje, v katerem je v posameznem književnem delu kot primer opisan en dogodek, književni čas pa je zelo kratek (nekaj dni, npr. počitnice na morju, okrog božiča). Serija sodi med realistične (resničnostne) pripovedi z verjetnostno motivacijo, razrešitev posameznega zapleta, ki je vedno plemenita in visoko etična, pa deluje nevsiljivo vzgojno. Preprosta zgodba, tudi v tragičnih trenutkih podprta s humorjem, predstavlja zgled za ravnanje v težavah. Družina je tista, ki nudi otrokom varnost in pomoč, zato je potrebno odraslim težave zupati. Leta 2003 je bila Desa Muck z delom *Anica in velike skrbi* nominirana za večernico, ob tej priložnosti je dejala:

»Anice so naporno pisanje, ki zahteva veliko discipline. Še nikoli prej nisem pisala za tako majhne otroke, a zmeraj rada poskusim kaj novega. Ko sta izšli prvi dve, se mi nista zdela nič posebnega. Potem pa sem na šolah videla odziv, videla sem male, ko jo imajo res radi, ki ji pišejo, ki ji preko mene pošiljajo pozdrave, ker mislijo, da je živa. Učiteljice in knjižničarke so mi govorile, kako otroci komaj čakajo, da bo izšla nova. No, potem je pisanje postalo velika, velika odgovornost.« (Marinovič, Muck 2004: 86).

Literatura

- Bogataj-Gradišnik, Katarina: *Grozljivi roman*. Ljubljana: DZS (Literarni leksikon; 38).
- Burcar, Lilijana, 1999: Pod milim nebom pustolovskega romana – dekliški liki in njihovo nelagodje. *Otrok in knjiga* 48. Str. 26–36.
- Utemeljitev žirije, 1998: Večernica za leto 1997. *Otrok in knjiga* 46. Str. 94.
- Haramija, Dragica, 2006: Sodobna slovenska mladinska proza. V: *Preseganje meje*. Slovenski slavistični kongres Zagreb. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 281–294.
- Marinovič, Glorija; Muck, Desa, 2004: Zmeraj kakšna Živa za smetiščnega mačka. V: *Otrok in knjiga* 61, Str. 84–87.
- Saksida, Igor, 2001: Mladinska književnost. V: *Slovenska književnost III*. Ljubljana: DZS, 426–468.

Viri

- Muck, Desa, 2001a: *Anica in grozovitež*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2002a: *Anica in Jakob*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2001c: *Anica in materinski dan*. Mladinska knjiga.
- , 2005a: *Anica in počitnice*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2005b: *Anica in prva ljubezen*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2007b: *Anica in skrivnostna maska*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2002b: *Anica in športni dan*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2004: *Anica in velika skrivnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2003: *Anica in velike skrbi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2001b: *Anica in zajček*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 1993: *Blazno resno o seksu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2000: *Blazno resno o šoli*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 1995: *Blazno resno popolni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 1998a: *Blazno resno slavni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 1996a: *Blazno resno zadeti*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- , 2001d: *Čudež v operi*. Ljubljana: Rokus.
- , 1998b: *Fonton: priročnik telefoniranja za mularijo*. Ljubljana: Telekom.
- , 1995: *Hči lune*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Knjigožer).
- , 2002a: *Kakšne barve je svet*. Celovec – Ljubljana – Dunaj: Mohorjeva družba.
- , 2007a: *Kokoš velikanka*. Ljubljana: Sodobnost International (Zbirka Spominčice).
- , 1996b: *Kremplin*. Celovec – Ljubljana – Dunaj: Mohorjeva družba.
- , 1997: *Lažniva Suzi*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Knjigožer).
- , 2001c: *Sama doma*. Ljubljana: Mladinska knjiga.